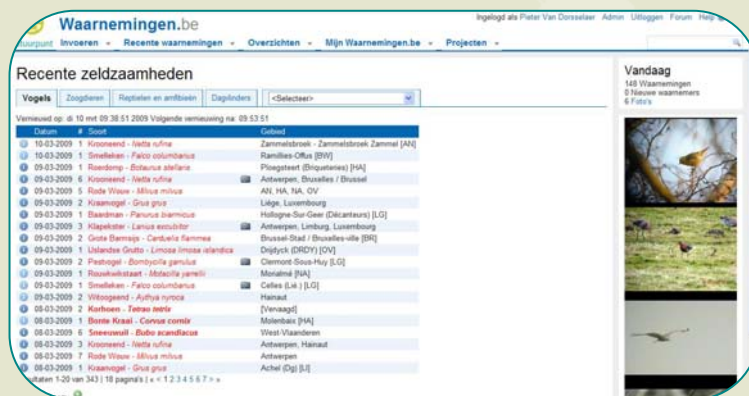

Monitoringhandleiding Natuurpunt

Module B1

Opvolging regulier beheer

versie 19/05/2009

The screenshot shows the 'Waarnemingen.be' website interface. The main content is a table titled 'Recente zeldzaamheden' (Recent rarities) listing bird sightings. The table has columns for 'Datum' (Date), '# Soort' (Number of species), and 'Locatie' (Location). The sightings are listed from 10-03-2009 to 08-03-2009. The table is filtered by 'Vogels' (Birds) and 'Soort' (Species). The table content is as follows:

Datum	# Soort	Locatie
10-03-2009	1 Kruisneus - <i>Netta rufina</i>	Zammelbroek - Zammelbroek Zammel [AZ]
10-03-2009	1 Smeltkops - <i>Falco columbianus</i>	Randlaan Okeu [BR]
09-03-2009	1 Rooddemp - <i>Buteo astur</i>	Ploegsteert (Biquartier) [HA]
09-03-2009	6 Kruisneus - <i>Netta rufina</i>	Antwerpen, Brusselles / Brussel
09-03-2009	5 Rode Waa - <i>Milva milvus</i>	AI, HA, VA, OV
09-03-2009	2 Kruisneus - <i>Netta rufina</i>	Légle, Luxemburg
09-03-2009	1 Blaasman - <i>Panurus biarmicus</i>	Hullogne-Sur-Geer (Dinantseurs) [LG]
09-03-2009	3 Klapekster - <i>Lanius excubitor</i>	Antwerpen, Limburg, Luxemburg
09-03-2009	2 Grote Stormvogel - <i>Circus flammeus</i>	Brussel-Stad / Brusselles-ville [BR]
09-03-2009	1 Unlandse Grutto - <i>Limosa limosa islandica</i>	Dijfjock (DROV) [OV]
09-03-2009	2 Prachtvogel - <i>Bombus agrorum</i>	Clemont-Sous-Huy [LG]
09-03-2009	1 Roodkops - <i>Abasilla yamella</i>	Motaké [HA]
09-03-2009	1 Smeltkops - <i>Falco columbianus</i>	Celles (EK) [LG]
09-03-2009	2 Vitoopend - <i>Aythya nyroca</i>	Hainaut
09-03-2009	2 Karboon - <i>Tetrao tetrix</i>	[Vervaaq]
09-03-2009	1 Bonte Kruis - <i>Corvus corax</i>	Molenbaai [HA]
09-03-2009	5 Groenwaa - <i>Bubo scandiavicus</i>	West-Vlaanderen
09-03-2009	3 Kruisneus - <i>Netta rufina</i>	Antwerpen, Hainaut
09-03-2009	7 Rode Waa - <i>Milva milvus</i>	Antwerpen
09-03-2009	1 Kruisneus - <i>Netta rufina</i>	Achel (Dijfjock) [OV]

Kathleen Bervoets, Karen Helsen, Wouter Vanreusel

Module B1 - Opvolging regulier beheer

Thema:	beheer
Kennis nodig:	beginner
Tijdsinspanning:	minimaal
Schaal:	beheereenheid
Herhaling:	meermaals per jaar

1 Inleiding

In elk natuurgebied worden massa's beheermaatregelen uitgevoerd door vrijwilligers. Vaak wordt wel genoteerd welke werken gebeurden, maar niet overal, en lang niet altijd op een vaste manier.

Nochtans is dit essentiële informatie om conclusies te kunnen trekken over de evolutie van het terrein, het optimale beheer, enz. Daarom willen we binnen het nieuwe monitoringsysteem van Natuurpunt beter documenteren welk beheer wordt uitgevoerd, zowel door de professionele terreinploegen als door de vrijwilligers.

Noteren wat waar gebeurd is, zou een logische reflex moeten worden bij alle natuurbeheerders. Met weinig moeite wordt hiermee heel veel informatie verzameld. Zo kan de beheergeschiedenis van een terrein worden gedocumenteerd doorheen de tijd, en kan voor elk perceel de relatie gelegd worden tussen beheer en vegetatie, abiotiek, aanwezige soorten enz. ...

Elke geplande en uitgevoerde beheermaatregel zou ook op kaart dienen te komen. Daarom zal voor elk natuurgebied gewerkt worden om een kaart op te maken van beheereenheden. Dat zijn aaneengesloten zones met een gelijk beheer (zowel type maatregel als tijdstip). Aan deze beheereenheden kunnen geplande taken en uitgevoerde werken worden gekoppeld, zodat het zowel voor vrijwilliger, planner, regioverantwoordelijke als terreinploeg duidelijk is over welk perceel het gaat.

Het opstellen van deze kaart is een interactie tussen beheerteam, planner en regiobeheerder. In de loop van 2009 zullen de reeds verzamelde kaarten (vb. gebruiksovereenkomsten, werkaanvragen, ...) worden gebundeld. Maar we vragen ook aan het beheerteam om deze oefening (opnieuw) mee te doen en de kaarten aan te vullen en te updaten waar nodig. Van zodra deze kaart grondig is opgemaakt, is het niet langer nodig om elk jaar opnieuw de percelen op kaart te zetten, maar is eenvoudig nazicht van de kaart van vorig jaar voldoende. Ook voor de werkaanvragen zal deze kaart dan de basis vormen.

Aan de vrijwillige beheerders wordt gevraagd om het uitgevoerde beheer vanaf 2009 goed te noteren. Als dit grondig gebeurt, kan op termijn het invullen van het jaarrapport overbodig worden.

Vervolgmodules en relatie tot andere modules

Bij elk beheerwerk waarbij organisch materiaal wordt verwijderd, verplaatst of verbrand, kan je noteren wat er met de overtollige beheerresten is gebeurd door middel van [Module D2 – Opvolging beheerresten](#). Ook dat levert nuttige informatie op over productiviteit van het perceel, effectiviteit van het beheer, ...

2 Vraagstelling

De vraagstelling van deze module is heel eenvoudig: *wat* gebeurde er in elk perceel qua beheer, *op welke dag* en *door wie*? Weinig werk om te noteren, maar het levert een pak informatie op.

3 Methode

Beheereenheden

Een kaart met *beheereenheden* vormt de basis van deze module. De definitie van een beheereenheid is *een zone die (meestal op hetzelfde moment) een gelijk beheer ontvangt*.

Een aantal van die eenheden (zoals de percelen waarvoor een contract met een landbouwer werd afgesloten, of percelen die gemaaid werden door de terreinploeg) staan reeds op een centrale kaartlaag op het secretariaat. Die wordt nu aangevuld met de percelen waar het beheer gebeurt door vrijwilligers. Daarom vragen we om elk perceel waarop beheer wordt uitgevoerd in te tekenen op kaart. Dat mag een kopie van stafkaart of afgeprinte luchtfoto zijn. Je vindt o.a. kaarten o.a. op volgende websites:

<http://maps.google.be>

<http://www.agiv.be/gis/diensten/geo-vlaanderen>

Als je toch niet aan geschikt kaartmateriaal geraakt, kan je de vraag stellen aan jouw beheerplanner.

Bij het afbakenen van die beheereenheden volg je niet zozeer kadastergrenzen of de grenzen van de actuele natuurtypes, maar wel de grenzen van aaneengesloten zones waar een gelijkaardig beheer gebeurt. Dat kan een perceel zijn dat in zijn geheel gemaaid wordt, maar ook een begrazingsblok dat bestaat uit verschillende natuurtypes. Wanneer een deel van het perceel in de toekomst een andere behevorm krijgt, kan het opgesplitst worden. Een beheereenheid kan samenvallen met een kadasternummer, maar het kan ook slechts een gedeelte hiervan zijn, of verschillende kadastrale percelen omvatten. Daarom wordt hiervoor een aparte kaartlaag aangemaakt.

Hoe ga je te werk?

1. Voor elk uitgevoerd regulier beheer teken je op stafkaart of luchtfoto de beheereenheid in, samen met de gebruikte naam of nummering. Je mag ook kadasternummers doorgeven als dat voor jou beter werkt. Kleine werkjes zoals het opruimen van afval hoeven niet per sé op kaart gezet te worden.
2. Je bezorgt deze kaart samen met het overzicht van het uitgevoerde beheer (zie hieronder) aan het eind van het jaar aan de Dienst Beheer op het Secretariaat, Coxiestraat 11, 2800 Mechelen.

3. Op de Dienst Beheer wordt deze kaart gedigitaliseerd en toegevoegd aan een centrale kaartlaag.
4. Volgend jaar ontvang je het volledige overzicht van de beheereenheden in jouw gebied ter nazicht, wat meteen de basis vormt van de werkaanvragen en de beheerplanning.

Uitgevoerd beheer

Bij elk uitgevoerd beheerwerk noteer je:

- naam van de beheereenheid (of kadastrummer)
- type beheer (een overzicht van mogelijke categorieën vind je in Bijlage 1, maar je kan dit aanvullen. Omschrijf de actie eerder dan de beheervorm, vb. 'paarden op perceel geplaatst' ipv 'seizoensbegrazing')
- uitvoerder (vrijwilligers/particulier/aannemer/andere)
- start- en einddatum van de werken (indien slechts 1 dag wordt enkel de startdatum ingevuld)
- aantal personen
- aantal gewerkte uren (duur werkdag, niet aantal man-uren! vb van 14u tot 16u => 2u)
- eventuele opmerkingen over delen van percelen waarop werken zijn uitgevoerd, veranderingen in het beheer, knelpunten, ervaringen, ...

Indien je op hetzelfde perceel meerdere werken uitvoerde (vb. maaien en nabegrazing), vul je hiervoor telkens een nieuwe lijn in.

Als werken kunnen opgesplitst worden in verschillende taken, noteer je elke taak op een aparte lijn (vb. begrazers verwijderd van perceel 1, begrazers geplaatst op perceel 2). Het formulier is in eerste instantie bedoeld voor regulier beheer, maar kan ook gebruikt worden voor het noteren van inrichtings- en éénmalige werken.

De werken uitgevoerd door de terreinploeg worden door de ploegverantwoordelijke ingevuld.

4 Noteren en invoeren van de gegevens

In 2009 vragen we om deze gegevens op papier of in een excel formulier te noteren en bij te houden en ons aan het einde van het jaar terug te bezorgen. Je vindt het invulformulier in bijlage 2 of je kan het downloaden van het medewerkersgedeelte van de website. Voeg bij dit formulier steeds een kaart met beheereenheden indien die nog niet gekend zijn op het secretariaat.

Tegen eind 2009 zal een invoersysteem beschikbaar komen om de genoteerde gegevens online in te voeren. Hiervan zal je op de hoogte worden gehouden via e-mail of post.

5 Resultaten interpreteren

De lijst van uitgevoerde beheerwerken geeft een mooi overzicht van de inspanningen die door vrijwilligers worden uitgevoerd. Ze leveren ook essentiële informatie op om de effecten van het beheer te kunnen evalueren, vb. de relatie tussen maaidatum en vegetatieontwikkeling. Tevens kunnen ze gebruikt worden om aan het beleid aan te tonen hoeveel werk onze vrijwilligers verzetten.

6 Conclusies en verdere verwerking

Vanaf 2010 zal de kaart met beheereenheden en uit te voeren reguliere taken jaarlijks aan het beheerteam worden voorgelegd ter nazicht en aanvulling.

7 Bijlagen

Bijlage 1 – Overzicht van beheer-acties (niet limitatief)

Akkerbeheer
ploegen
frezen
zaaien
bemesten
oogsten
Begrazing
dieren plaatsen
dieren verwijderen
dieren vangen
dieren verzorgen (bezoek veearts, scheren, chippen, oormerken, vaccineren, ontwormen, castreren, ...)
drinkwater voorzien + controleren
dieren voederen
Heidebeheer
chopperen
plaggen
maaien heide
maaien pijpestrootje
plagsel/grond afvoeren
branden
bekalken
zaailingen bomen trekken
Graslandbeheer
maaien en afvoeren
maaien
keren
ruggen
persen
oprapen
afvoeren maaisel
klepelen
maaien distels
maaien pitrus
Beheer houtige vegetaties/bosbeheer
dunnen
kappen

snoeien
hagen scheren
hak en spuit (exoten)
bladbespuiting (exoten)
ringen
hout afvoeren
hakselen
kroonhout opruimen
verbranden (kroonhout)
brandhout zagen/verwerken stamhout
knotten
Onderhoud infrastructuur
onderhoud wandelpaden
onderhoud borden
onderhoud kijk-infrastructuur
onderhoud raster
onder raster maaien
onderhoud knuppelpaden
Waterbeheer
poel schonen
vijver drooglaten
afvissen
kruid ruimen
grachten ruimen
Inrichtingswerken
poel aanleggen
schuilhok plaatsen
raster plaatsen
vangkraal plaatsen
poort plaatsen
infobord(en) plaatsen
bewegwijzering plaatsen
brug plaatsen
kijkhut plaatsen
kijkwand plaatsen
bouwvoor afgraven
oevers afschuinen
weekendverblijf afbreken
greppels onderhouden/herstellen
dijk herstellen
planten
vrijstellen plantgoed
stronken frezen
aanleg knuppelpad

Bijlage 2 – Invulformulier Regulier beheer

